

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยมีประชากรที่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและทั่วถึง ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในทุกด้าน ไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าด้านใด ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญและกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคน ก็คือ กระบวนการทางการศึกษานั้นเอง ด้วยตระหนักถึงความจริงดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามขยายการศึกษาในประเทศของตนเองออกไปให้กว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537)

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในหน่วยงานที่สำคัญที่สุด คือ โรงเรียนประถมศึกษา เพราะเป็นหน่วยงานที่นำหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติ โรงเรียนประถมศึกษาจะจัดการศึกษาได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารงาน ซึ่งผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารเป็นตัวแทนที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้สถานศึกษาก้าวหน้าหรือถอยหลัง ได้

สนอง เครือมาก (2527) กล่าวถึงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาว่า ตามกฎหมายมีหลายตำแหน่งด้วยกัน ตามมาตรา 30 (ข) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.2523 ได้กำหนดตำแหน่งข้าราชการครู ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร และให้การศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาไว้ 6 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล การนิเทศงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครองธุรการ บริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยงาน 6 งานด้วยกัน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งในการบริหารงานดังกล่าว ในปัจจุบันนี้ มี

ความยุ่งยากมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลโดยตรงต่อผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการะหน้าที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น บุคคลที่จะช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การบริหารงานในโรงเรียน คือ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องช่วยผู้บริหารในการบริหารงานในโรงเรียน ส่วนจำนวนของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรง จะขึ้นอยู่กับขนาด (จำนวนห้องเรียน) ที่โรงเรียนมีอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ได้กำหนดเกณฑ์การคิดอัตราผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ได้กำหนดจากจำนวนห้องเรียน ไว้ดังต่อไปนี้

โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียนต่ำกว่า 12 ห้องเรียน ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหาร

โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 12-17 ห้องเรียน มีผู้ช่วยผู้บริหาร 1 ตำแหน่ง

โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 18-29 ห้องเรียน มีผู้ช่วยผู้บริหาร 2 ตำแหน่ง

โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 30-41 ห้องเรียน มีผู้ช่วยผู้บริหาร 3 ตำแหน่ง

โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 42 ห้องเรียนขึ้นไป มีผู้ช่วยผู้บริหาร 4 ตำแหน่ง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2535) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ ช่วยวางแผนปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และวิธีปฏิบัติของบุคลากรในสถานศึกษา ช่วยควบคุมดูแลติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่น การเรียนการสอน และการอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตรแผนการสอนโครงการสอน ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ช่วยจัดโปรแกรมการเรียน คู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุครุภัณฑ์ ทะเบียนและเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ช่วยควบคุมดูแลปกครอง ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหาและนิเทศ ครู อาจารย์ นักเรียน ช่วยจัดบริการแนะแนว ห้องสมุด และสื่อการศึกษาให้ใช้ได้ ในสถานศึกษา ช่วยจัดการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ช่วยควบคุมดูแลงานธุรการหรืองานทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน ตลอดจนการนิเทศเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานอย่างถูกต้องครบถ้วน ช่วยดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และประชาชนท้องถิ่น ช่วยวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนช่วยทำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษาด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพ ให้เผยแพร่ ช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้ได้

มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของประชาชน ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าสถานศึกษา และปฏิบัติงานสอน แก่แก่นักเรียนหรือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สมพงษ์ เกษมสิน (2529) กล่าวว่าปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จะเกี่ยวข้องและเกิดจากบุคคล 3 กลุ่ม คือ

1) ปัญหาจากเบื้องบนเป็นปัญหาที่เกิดจากผู้บังคับบัญชาาระดับเหนือขึ้นไปซึ่งได้แก่ หัวหน้าสถานศึกษา บางครั้งทำให้อึดอัดใจ บางครั้งมีความรู้สึกขัดแย้งบางครั้งทำให้เกิดท้อแท้ และหมดกำลังใจที่จะทำงาน

2) ปัญหาเกิดจากเบื้องกลาง เป็นปัญหาที่เกิดจากบุคคลระดับเดียวกัน เช่น ปัญหาการขัดแย้งทางด้านเทคนิค ปัญหาการก้าวร้าวหน้าที่ ปัญหาการแบ่งแยกแตกความสามัคคี หรือปัญหาการนิทรวำร้ายกันระหว่างผู้ช่วยผู้บริหาร

3) ปัญหาจากเบื้องล่าง เป็นปัญหาที่เกิดจากครู อาจารย์ คนงานภารโรง ตลอดจนนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ช่วยผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลทำให้เกิดการไม่ยอมรับในบทบาทหน้าที่การปกครองบังคับบัญชาและการไม่ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้ช่วยผู้บริหารสั่งการหรือมอบหมาย

จากรายงานการวิจัย พบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนในระดับ "ต่ำ" มุณีสิน สมอุมจารย์ (2532) และบรรจง แอดสกุล (2528) ได้ศึกษาการปฏิบัติงาน ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นโดยส่วนรวมของ ผู้บริหารโรงเรียนและครู คาดหวังว่าผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับ "มาก" แต่การปฏิบัติจริงอยู่ในระดับ "น้อย" หล่อง คุ่มทอง (2532) ได้วิจัยพบว่า ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับ "ปานกลาง" นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้ศึกษาสถานภาพในการปฏิบัติ ปัญหา ความต้องการ และบทบาท หน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนพบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมมีปัญหาระดับ "น้อย" และปัญหาที่ผู้ช่วยผู้บริหารเห็นว่าเป็นอันดับแรก คือ ไม่ทราบบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติโดยชัดเจน รองลงมา คือ ระเบียบกฎหมายหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ ปัญหาในการบริหารอันดับที่ 3 คือ การมอบหมายงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่เป็นระบบและไม่ชัดเจน

นอกจากนี้ ประพันธ์ แฉ่นบุตร (2536) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครู เกี่ยวกับคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

คุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียน 5 อันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์ สุภาพเรียบร้อย ยินดีให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติงานอย่างมีระบบ เป็นผู้ประสานงาน และ มุณีสิน สมอุมจารย์ (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยม พบว่า คุณลักษณะที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครู มีอารมณ์หนักแน่นมั่นคง ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความจริงใจและเปิดเผย

ข้อมูลของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา สํารวจเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2536 พบว่า มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 448 คน ในจำนวน 341 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ 324 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน 124 คน

จากข้อมูลและผลการวิจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ทราบว่า การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาขัดข้องหลายประการ ที่ส่งผลให้การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการประถมศึกษา และการบริหารการประถมศึกษาในจังหวัด นครราชสีมา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง การปฏิบัติงาน ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อเสนอ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการประถมศึกษาในจังหวัด และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการคัดเลือกผู้ช่วยผู้บริหารในโรงเรียนเข้าสู่ตำแหน่งให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในงาน 6 งาน
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงาน ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในงาน 6 งาน
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในการปฏิบัติงาน 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานธุรการการเงินและพัสดุ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 2) ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดตำแหน่งของคณะกรรมการข้าราชการครู

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) สภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานในปัจจุบันของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำหนดทั้ง 6 งาน และบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานของคณะกรรมการข้าราชการครูกำหนด
 - (1) งานวิชาการ หมายถึง งานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การประเมินผล การจัดห้องสมุด การนิเทศ การศึกษา และการประชุมอบรมทางวิชาการ
 - (2) งานบุคลากร หมายถึง งานเกี่ยวกับการกำหนดความต้องการบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การควบคุมกำกับติดตามและนิเทศบุคลากร การพัฒนาและดำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลปฏิบัติงานของบุคลากร
 - (3) งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานเกี่ยวกับนักเรียน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 งานจัดบริการให้แก่ นักเรียน งานส่งเสริมให้ดีขึ้นในโรงเรียน งานสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่า
 - (4) งานอาคารสถานที่ หมายถึง งานเกี่ยวกับการจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่
 - (5) งานธุรการการเงินและพัสดุ หมายถึงงานเกี่ยวกับสารบรรณ งานทะเบียน และรายงาน การรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ การงบประมาณ การพัสดุ การเงินและบัญชี
 - (6) งานความสัมพันธ์ระหว่างกับชุมชน หมายถึงงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น

- - 2) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ในโรงเรียนที่มีตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน
 - 3) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
 - 4) ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
 - 5) โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- - 1) ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
 - 2) เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน ของ ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน อันจะส่งผล ให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ในระดับประถมศึกษาให้สูงขึ้น
-
-
-